

Kitajski militaristi se čutijo ponižane

Reorganizirajo armado, da se maščujejo nad sovjeti. Kriček strli zadnje ostanke revolte

Harbin, Mandžurija, 8. jan. — General Chang Hsueh-hang, guverner Mandžurije, je zadnje dni predsedoval konferenci mandžurskih militaristov v Mukden. Na dnevnem redu je bilo pranje reorganiziranja armade. Mandžurski vojaški vodje, ki so morali kapitulirati pred sovjetsko Rusijo in sprejeti poniževalne pogoje, so tri dni debatirali, kako bi modernizirali in ojačili armado, da bi bila kos ruski rdeči armadi; priznali so sami med seboj, da je kitajska armada najemnikov in prostovoljcev brez vrednosti, zato so sklenili, da uvedejo obvezno vojaško službo za vse sposobne moške. Sklenili so tudi, da povabijo ruske belogardiste (cariste), ki so na Kitajskem, da bodo pomagali vzbuditi novo armado. Vse to kaže, da nameravajo mandžurski militaristi začeti nov spor s sovjeti in ponovno okupirati vzhodno železnico kakor hitro se bodo čutili dovolj močne.

Sangaj, 8. jan. — Iz Nankinga poročajo, da so vladne čete pometele v provinci Honan s zadnjimi ostanki kitajskih vstajev in s tem je revoita generalov proti vladni Čiang Kajsaka končana. Kriček je pridobil generala Jena s precejšnjo vsoto denarja, da je obrnil hrbet rebelom. General Tang, ki je vodil revolto v centralni Kitajski, je preoblečen pobegnil na Japonsko.

Čikaški bankirji so optimistični

Brezposelnih delavcev, ki stikajo za delom, ne vidijo

Chicago, — (F. P.) — Predsedniki velikih čikaških bank so napolnili kolone dnevnikov s razveseljivimi finančnimi poročili, ki so kaj malo soglašala s drugimi vestmi v listih, v katerih je bilo poročano o umorih in samomorih in drugih znamenjih, ki kažejo slabo ekonomsko strukturo.

Brezposelni delavci, ki hodijo od tovarne do tovarne za delom, se niso niti malo ogreli s bleščečimi bančnimi poročili. Pogled na brezposelne delavce, ki se zbirajo pred upisovalnimi agencijami na Madison cesti, je vse kaj drugega kot razveseljiv. Kamor se človek obrne, ališ govorice, da tovarne odpukajo na debelo.

Farmerji v okolici Chicaga čitajo o bogastvu, katerega je zapustil James A. Patten v voiti devetnajst milijonov dolarjev, katere je prilagal na štiri borzi, ki je vodil špekulacije s njihovimi prideli. Odpomoči od farmskega odbora, kateremu načeluje bivši uradnik International Harvester Co. Legge, da bi rešil njihove zadolžene farme pred propadom, ne morejo pričakovati. Delavci in farmerji ne vidijo prosperitete, ki se je zrcalila v novoletnih bančnih poročilih. Pred njimi se razgrinja tema in negotova bodočnost, ki ne more prinesiti nič dobrega.

Vlada poveča strup v industrijskem alkoholu

Washington, D. C. — Prohibična uprava je odredila, da se šitnemu alkoholu, ki se izdeluje in potrebuje v industrijske svrhe, dodajo štiri galone lenega alkohola na vsakih sto galon. Dalje se imajo dodati še druge kemikalije, ki so smrtonosne strup.

Bolgari odklovali Mussolinija

Rim, 8. jan. — Veliki maršal bolgarskega kralja Borisa je včeraj podelil Mussoliniju red sv. Cirila in Metoda.

Bog študira na univerzi v Nebraska

Lincoln, Neb. — Bilo je nekaj dni pred božičem, ko je neki dijak na tujakšnji državni univerzi odgovoril na vprašanje iz matematike sledeče: "Bog ve, jaz ne vem, veseli božič!"

Dne 7. januarja je dijak dobil nalogo nazaj s sledečo profesorjevo pripombo: "Bog, ki ve, dobi sto (najvišji red), vi pa dobite ničlo. Srečno novo leto."

Razstava propadlih kraljev in princov v Rimu

Svatje italijanskega kronprince so brez malega vsi ekli

Rim, 8. jan. — V italijanski kraljevski palači Kvirinalu je bila danes ceremonija poroke italijanskega kronprince Umberto s Marijo Jožefino, hčerjo belgijskega kralja Alberta. Nevesta se je pred nekaj dnevi pripeljala iz Belgije v Rim v senci bajonetov. Več kot 100.000 vojakov in fašističnih miličarjev je čuvalo vlak.

Bilo je okrog 7000 svatov in na čelu teh so bili — poleg belgijskega kralja in kraljice — skoraj sami bivši monarhi, kronprinci in principi. Razen belgijskega kralja, ki je oče neveste, so prišli na "ohcet" le bolgarski kralj Boris, nadvojvodinja Luksemburška in knez iz Monaca.

Med "eksi" so pa bili: bivši portugalski kralj Manuel, bivši črnogorski princ Daniel, bivša grška kraljica Sofija s mnogimi bivšimi grškimi principi, francoski pretendent in "princ" Viktor Napoleon, bivši habsburški princ, žena bivšega bavarskega kronprince Ruprechta in bivša ruska kraljica Helena. Bivšega turškega kronprince ni bilo ...

Kaj je naloga ameriških mornarjev?

General Buttler je podal nadaljne informacije

Harrisburg, Pa. — (F. P.) — General Buttler se je menda odločil, da ne bo več razpravljal v javnosti o postopanju ameriških pomorščakov v Nikaragvi ali na Haitiju, ker se boji, ako bi to storil, da ne bi bil zopet poklican v Washington, da pojasni o silnih zadevah. V svojem govoru, ki ga je imel pred člani Ameriške legije v Middletonu, je govoril drugačne besede kot v Pittsburghu, ko je povedal, kako ameriški pomorščaki ustvarjajo bande v latinski Ameriki.

"Mislim", je dejal ta slavni general, "da nam je Bog odločil, da postanemo najmočnejša sila na svetu. V svoji previdnosti pa je Bog tudi odločil, da je dolžnost Amerike, da skrbí za ljudstva sosednih držav, da se ne more med seboj."

Izdelovalci umjenih izdelkov v kampanji

Philadelphia, Pa. — Organizirani izdelovalci denarnic in drugih izdelkov so se danes uveljavili kampanjo za povečanje števila članstva. V mestu je še veliko število neorganiziranih delavcev in polje je sedaj ugodno, da jih pridobijo v organizacijo.

Philadelphija, Pa. — Organizirani izdelovalci denarnic in drugih izdelkov so se danes uveljavili kampanjo za povečanje števila članstva. V mestu je še veliko število neorganiziranih delavcev in polje je sedaj ugodno, da jih pridobijo v organizacijo.

Trgovina med Ameriko in Rusijo naraste

New York. — Trgovina med Združenimi državami in Sovjetsko unijo v letu 1929 je znašala \$155.000.000, to je \$54.000.000 več kot v letu 1928. Sovjeti so kupili v Ameriki za \$94.500.000 blaga, to je za \$32.300.000 več kot v prejšnjem letu.

KONGRES SE KREGA RADI SUŠE

V senatu in spodnji zbornici se klestijo radi novih suhaških umorov

Washington, D. C. — Božični umori buteljarjev in škandal pijančevanja v suhaški floti je bil na dnevnem redu v kongresu čim se je zbornica sešla po praznikih. V spodnji zbornici je kongresnik La Guardia iz New Yorka ostro kritiziral streljanje obrežne straže na tihotapske ladje. Pomorščaki so ubili tri tihotapce in zaplenili žganje, nato pa so začeli pijančevati tako, da je bilo vse močvirje pijano.

Kongresnik Beedy iz Maine je odgovoril v imenu suhašev: "Streljati moramo ali pa odpravimo 18. amendment, druge poti ni."

Aktivnosti unije za civilne svobodščine

Borila se bo proti terorizmu industrijskih magnatov v Pennsylvaniji

Pittsburgh, Pa. — (F. P.) — Eksekutivni odbor Unije za ameriške civilne svobodščine je sklenil, da ustanovi v Pennsylvaniji državno organizacijo. V tej državi se pogostoma krše pravice državljanov, kar ni nič čudnega, ako se pomisli, da je ta država bolj kot vsaka druga izpostavljena terorizmu, ki ga izvajajo nad prebivalci industrijski mogotci z Mellonovo družino na čelu.

Dr. Maček pred sodiščem

Hrvatje, obtoženi veleizdaje, odpeljeni v Beograd

Dunaj, 8. jan. — Deset hrvaških ekstremistov, ki so obtoženi bombnih zarot na kraljev rojstni dan, je bilo včeraj odpeljanih iz Zagreba v Beograd, kjer se bodo zagovarjali pred posebnim veleizdajniškim sodiščem. Med temi je tudi dr. Vladimir Maček, ki je nasledil vodstvo hrvaške kmetijske stranke po pokojnem Stepanu Radiću.

Blaine se ogreva za svobodno Indijo

Zadevno resolucijo je predložil v senatu

Washington, D. C. — (F. P.) — Senator Blaine iz Wisconsin je 6. januarja predložil zbornici resolucijo, v kateri izreka simpatije ameriškega ljudstva Indijcem v njihovem boju za svobodno Indijo. Senator Blaine je star sovražnik britanskega in ameriškega imperializma in navadno izrazi vsako priložnost, da udriha po tej pošasti. Dosegel ne bo najbrž ničesar, kajti vladna administracija se prav malo zmeni za svobodno Indijceve. Resolucija bo ostala mrtva stvar in bo položena na stran.

Tiskarji izpri

Baltimore, Md. — The Stockton Press, komercialno tiskarsko podjetje, je izprlo svoje umnjake delavce in jih nadomestilo s neumnjakimi, ki delajo za njo mezo. Načelnik odbora direktorjev je rev. George W. Haddaway, uplivna oseba v metodističnih cerkvenih krogih.

Rudar kandidat za šerifa

Coello, Ill. — Peter Bulatovič, po poklicu rudar in član rudarske organizacije, je kandidat za šerifa v okraju Franklin. Lokalni rudarski unije je obljubil svojo pomoč pri volilni kampanji.

Sovjeti organizirali stražo na kmetih

Moskva, 8. jan. — Sovjetska vlada je odredila, da se organizirajo posebne "žučke brigade", ki imajo paziti, da bodo kmetje v tem letu prideli določeno maksimalno kvoto žita. V vsakem agrarnem distriktu bo "brigada" treh mož, sestojeca iz sodnika, vojaka in inspektorja, ki bodo skrbeli, da ne bo nobene sabotaže med kmeti. Odrejeno so še druge "brigade" strokovnjakov, ki bodo povsod nadzorovali kmetne in jim dajali nasvete glede modernega kmetijstva.

Ameriška trgovina s sovjeti

Amerika je v preteklem letu izvozila blaga v sovjetsko Unijo v vrednosti \$155.000.000

New York. — (F. P.) — Naročila za izvoz blaga v sovjetsko Unijo od Amtorg Trading korporacije so v preteklem letu dosegla \$94.500.000, skoro trikrat več kot l. 1928. Skupna naročila sovjetov v Ameriki so znašala \$155.000.000. To je petdeset milijonov več kot l. 1928. Pred vojno je bila najvišja vsota v trgovini med tema državama \$45.000.000.

Vedno večje zahteve po poljedelskih in drugih strojih, ki se rabijo v poljedelstvu in v industriji, je glavni vzrok zvišanja naročil. Kupovanje električnih strojev je trikrat večje kot je bilo l. 1928. V preteklem letu je 800 ameriških trgovcev obiskalo Rusijo, 600 ruskih industrijskih voditeljev pa je prišlo na obisk v Ameriko.

Vohun se je podal

Poskus za uničenje nogavičarske organizacije se je izjalovil

Easton, Pa. — (F. P.) — Izjalovljenje "yellow dog" pogodbe, s katero so podjetniki skušali ustaviti aktivnosti Full Fashioned Hosiery Workers unije v stavkovni situaciji v Nazarethu, je imelo za posledico, da se je podal H. L. MacDonald, ki je igral vlogo špiona v mnogih industrijskih sporih.

MacDonald je telefoniral L. F. Budenzu od nogavičarske organizacije, da je Allied Manufacturing League raspadla in da so bile vse pogodbe s podjetniki razveljavljene. MacDonald je že pred tedni izjavil, da bo opustil svoj posel, ako ne bo dosegel uspeha v nazarethski stavki. Proces na sodniški radi izdaja injunkcij je bil ustavljen in stavka teče nemoteno naprej. Dosedanji rezultat tega spora je bil, da so bili nekateri kompanijski uradniki obtoženi krivice pridanja.

Spionážni sistem, ki ga je uvedel Mac Donald, je bil vsesede zelo dobljkonosen. Nogavičarska industrija je bila vržena v kaos in poskus unije za stabiliziranje delovnih odnosov je naletel v nekaterih slučajih na odpor.

MacDonald je bil posebno aktiven v nogavičarskih podjetjih v Berkshiru, Kayserju, v Kenoshi in v nekaterih drugih mestih.

Ameriški delegatje odpotovali v London

Washington, D. C. — Ameriška delegacija londonske konference za redukcijo bojnih mornaric je v sredo odpotovala v London. Delegatje so: državni tajnik Stimson, mornarični tajnik Charles Francis Adams, senator Robinson iz Arkansasa, senator Reed iz Pennsylvanije in Dwight W. Morrow, poslanik v Mehiki. V Londonu se jim pridruži še poslanika Dawes in Gibbons.

Ameriški izvozni trgovini se obetajo črni dnevi

Izvoz ameriških produktov v tujezemstvo pojenjuje

Washington, D. C. — (F. P.) — Informacije, katere v zadnjem času prejema zvezni trgovinski departament in trgovska zbornica, kažejo, da bo nastala velika brezposelnost v industriji, ki pošilja svoje izdelke v tujezemstvo. V Južni Ameriki in na Kubi je nastopila težka depresija, ki ima varok v padcu cen kavi in sladkornih pridelkih. Cena tem potrebščinam je padla skoro za 40%. Nič bolje ni v evropskih državah. Vse to so znamenja, ki pomenjajo, da ameriška izvozna trgovina stoji pred krizo, ki bo ena najhujših od vseh, ki so se pojavile po vojni. Na milijone ameriških delavcev bo obušilo depresijo radi zrušenja tujezemskega trga.

V zvezi s depresijo v Južni Ameriki je spor radi nemških reparacij. Nemčija se je odločila, da ne bo več vprašala Ameriko za posojilo; skušala bo plačevati obveznosti iz dohodkov svoje trgovine. Ako se bo njen načrt izjalovil, bo nastala redukcija v reparacijskih odplačilih. To bo povzročilo novo paniko in depresijo v bivših zaveznikih državah. Vpliv na ameriško izvožno trgovino bo občuten, ker te države ne bodo mogle kupovati ameriških produktov.

Ekspert trgovinskega departamenta, ki dobro pozna latinsko Ameriko, napoveduje resne politične nemire v Braziliji, Columbij in v drugih državah Južne Amerike, ki se bodo izscimili iz sedanjega neugodnega ekonomskega položaja, ki je nastal valed razdora v trgovskih odnosajih.

Zvezna obrtna komisija pričela s preiskavo

Ne razpolaga ima mnogo dokazov o obširni propagandi elektrarskega trusta

Washington, D. C. — (F. P.) — Obrtna komisija je dne 8. januarja zopet pričela s javnim zasliševanjem o delovanju elektrarskega trusta, ki je razvil obširno propagando za svoje interese v vseh državah ameriške Unije. Na zaslišanju bo poklicanih več prič. Preiskava se vleče s malimi presledki še zadnji dve leti. Na dan so prišli dokumenti, ki pokazujejo, kako je elektrarski trust znal uporabljati šole in časopise, potom katerih je vplival na javno mnenje, da bi ljudstvo nasprotovalo, da bi mesta in občine lastovale javne naprave.

Trust je imel v vseh mestih svoje časnikarske agature, posebne odbore in dobro plačane propagatorje. Ti so domalega kontrolirali časopise, v katerih se je razvila zvitá propaganda, ki je imela namen premotiti volilce (da se ne bi pridružili gibanju za ljudsko lastništvo javnih naprav in zahtevali nižje cene za plin in elektriko kot jih je računal elektrarski trust).

Preiskava je pokazala, da je bilo več vseučiliških profesorjev na plačilni listi trusta elektrika. Profesor Ruggies iz državne univerze v Ohio je celo organiziral poseben komitej profesorjev, čigar naloga je bila, gojiti vzajemno kooperacijo s javno-napravnimi korporacijami. Ruggies je bil v službi trusta in je za svoje delo prejemal mastno plačo. Njegova naloga je bila, pridobiti čimveč profesorjev za sodelovanje v elektrarskim trustu.

Izgredi pri komunističnem pogrebu v Berlinu

Berlin, 8. jan. — Berlinški komunisti ne morejo niti svojih mrtvih pokopati, da ne bi pogreba izrabili za politične demonstracije. Včeraj so imeli dva pogreba, katere so pretvorili v izsivalne proteste, valed česar je prišlo do spopadov s policijo. Posledica je bila, da je bil eden policaj zaboden in 12 pogrebecev je bilo ranjenih, 52 pa aretiranih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE POSPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdravstveno društvo (Ivan Činčaga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Članstvo in Členu \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za izposojnino \$6.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cienro \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscript will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-39 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

133

Datum v oglejanju, na primer (Dec. 31-29), poleg vsakega imena na enotni listini, da vam je s tem dnevno poteka naročnina. Ponovite in pravilnost, da se vam list ne ustavi.

Open Shop

V vsakem industrijskem mestu najdete organizacijo delodajalcev. Te organizacije so združene po državah in končno imajo splošno organizacijo, ki se razteza po vsej deželi. Navadno se te organizacije imenujejo "Employers' Association, State Employers' Association in National Employers' Association".

Običajno geslo teh organizacij je "freedom in employment" in "open shop".

Kaj pa pomeni to geslo? Mar pomeni, da je delavica ali tovarna odprta vsakemu delavcu, ki lahko svobodno stopi notri in prime za delo?

Vsak delavec dobro ve, da nima svobodnega vstopa v "odprto delavnico". Najprej mora delodajalec lepo prositi, če sme delati. Delavica mu je "odprta" šele potem, ko dobi delovni listek; drugače mu je zaprta, pa naj bo še tako "odprta".

Vsak delavec torej ve iz lastne izkušnje, da "odprta delavnica" v tem smislu ni nikjer in da je "svoboda dela" velika laž.

Delodajalci sami priznajo, da njihovo geslo ne pomeni tega. Kaj pa pomeni? Kaj mislijo z "open shopom" ali "odprto delavnico"? Pomeniti mora, da delodajalci ne priznajo delavske unije. Delavci se ne smejo organizirati. Delodajalci se lahko organizirajo in nič ne vprašajo delavcev, če priznajo njihovo organizacijo ali ne; oni mislijo, da imajo to pravico, ampak delavci nimajo te pravice.

Spet bodo delodajalci pojasnili, da ne zahtevajo tega. Delavci imajo lahko isto organizacijo, če hočejo. Kaj pa potem zahtevajo? Nič drugega kot to, da delavci puste svojo organizacijo v dvorani ali doma in pridejo brez nje v tovarno. Unija ne sme imeti nobene besede v tovarni. Posamezni delavec se lahko pritoži in kaj zahteva, če misli, da mu bo to pomagalo, toda unija ne sme ničesar "dikirati" delodajalcu. Delodajalec sme početi v tovarni kar hoče. On lahko dikira delavcem, oni pa ne smejo njemu.

To je — vam bodo pojasnili — kar organizacija delodajalcev misli z besedami "odprta delavnica" in "svoboda dela". Delodajalec, ne delavec, hoče imeti svobodo, da lahko dela v tovarni kar hoče in da odpre delavnico komur on hoče, predvsem skrbom, če je treba.

Odprta delavnica pomeni, da je zaprta organiziranim delavcem, ki zahtevajo pravico, da tudi oni govorijo o svojih plačah, dolgotrajni delovni in drugih delovnih pogojih; odprta delavnica pomeni, da ima delodajalec edino pravico narekovati medse in druge pogoje, delavci pa morajo molčati in vzeti vse za dobro. Odprta delavnica pomeni, da imajo delodajalci pravico do organizacije, delavci pa ne.

Odprta delavnica pomeni, da vlada v tovarni in industriji avtokracija. Lastnik industrije je vladar, čigar naredbi so zakon, proti kateremu ni pritožbe. Delavec mora samo ubogati ali pa iti drugam, če mu ni prav. Delavec v odprti delavnici je industrijski tlačan.

Za delodajalca so to kajpada zelo idealne razmere, niso pa za delavca. Ako hoče delavec res imeti svobodo dela in odprto delavnico zase, se mora organizirati in boriti natančno tako kakor delodajalec — v močni skupini. Brez organizacije, dobre in močne organizacije, ni za delavca absolutno nobenega upanja.

Saj ni res!

Član iz Clevelanda piše v današnjem "Ljudskem glasu", da je Prosveta vedno zagovarjala Johna L. Lewisa, predsednika U. M. W. A. Resnica je, da je Prosveta od vsega začetka, odkar je Lewis na čelu rudarske unije, pobijala njegovo taktiko. Člani, ki redno čitajo naš list, to vedo. Kdor trdi drugače, smešni samga sebe. Večini čitateljev je znano naše stališče. To je vse, kar je vredno konstatirati.

Revolucija se vsak dan pripelje v avtomobilu v Ameriko, toda ustavit se ne more nikjer. Kjerkoli se bi rada ustavila, tam je napis "No parking" in silota gre dalje. Mila nam majka!

Stoprocentni ameriški patriot kupuje ukrađeno blago — prav pomeni — in potem naredi dolgo pridigo, v kateri lamentira, odkod in zakaj je toliko tatvin med narodom.

Filozofija starega Zmuka: Plešast možiček je še najbolj zvest svoji ženi. Kdo naj pa ukrade slepega konja?

Glasovi iz naselbin

Zakasnelo poročilo

Cleveland, Ohio. — Radi prevelike zaposlenosti in praznikov, katere smo ravnokar preživeli, ni bilo nikakor mogoče dobiti časa, da bi se mogel javno takoj po prireditvi zahvaliti vsem, kateri so na en ali drugi način pripomogli do uspeha, katerega smo imeli na našem jubilejnem in sprejemnem programu dne 22. dec. 1929. Pričakoval sem še boljše uspeh, toda hvaležen sem, da je bilo toliko povoljno oblika, ne popoln, posebno pa zvečer. Ako bi se odgovorni faktorji vsaj malo bolj zamislili v idejo, častni sprejem vseh novopristopnih članov in članice, kateri so pristopili k SNPJ za časa jubilejne kampanje, pa bi bil uspeh še povolnejši.

Prepričan sem, da ne bo teh par vrstic nekaterim po godu, toda že pregovor pravi, da pes začne, kadar mu na rep stopi. Se bo dobil kateri in rekel, "O, kdaj sem že jaz delal za organizacijo, ko se tebe ni nihče poznal." Verjamem, toda kaj je vzrok, da sedaj ne več? Ako vam ni kaj po godu, potem je vaša aktivnost potrebna, da dosežete, kar želite, da se izboljša in izkristalizira pojmovanje, tako, da bo sleherni zadovoljen in da bo društvo, federacija in organizacija brez vsake hibe ter v popolno zadovoljstvo vsega članstva. Tam, kjer so ljudje, je beseda, med mladi in stari.

Da ne zaidem predač, ker danes ni moj namen kritizirati, temveč se zahvaliti za sodelovanje pri popoldanskem programu, kakor tudi pri plesu zvečer. Se zahvaljujem vsem, kateri so na en ali drugi način pripomogli do uspeha, katerega smo dosegli, ter se priporočam tudi za v bodoče, kadar bo federacija še kaj priredila, da se odzovejo vabilu. Ker bi vzelo preveč prostora, da bi se vsakemu posamezno zahvalim, naj to velja za vsakega in za vse!

Jubilejna kampanja za Cleveland in okolice se je kaj povoljno zaključila in s precejšnjim številom novih članov, kar v resnici nismo pričakovali. Na federacijo je bilo prijavljenih 360 članov v odrasli oddelek, 93 v mladinski doodelek, skupaj torej prijavljenih 453 članov in članice in to od 19 društev, od ostalih 7 društev pa ni federacija prejela nikakega poročila; gotovo so imeli tudi kaj novih članov. Program je bil dobro končan, vsaj tako so se izrazili tisti, kateri so bili navzoči in smelo trdim, da je lahko vsakemu žal, ki ni prisostvoval. Nadaljnji podrobnosti ne morem opisati, ker jih nisem imel prilike opazovati, to pa lahko stori tisti, kateri je sedel med avdience.

Kaj pa v bodoče, ali bo federacija dala roke križem? Ne, prihodnja prireditve federacije, skupen izlet starih in mladih članov SNPJ in to ne na piknik ali farne, ampak nekam drugam. Toda to naj zaostane. Društva, dajte naročilo vašemu zastopniku, da gotovo pride na federacijsko sejo 4. nedeljo v januarju v SND, 6409 St. Clair ave., staro poslopje, ob 9. dopoldne.

Ceravno je že en teden, odkar smo praznovali novo leto, vendar želim vsem članom in članicam zdravo in zadovoljivo novo leto ter mnogo uspeha na društvenem polju, kakor tudi v drugih ozirih, kateri so predpogoj zadovoljstva.

J. F. Terbizan, tajnik clevelandске federacije.

Novolittne zabave

Chicago, Ill. — Bilo je že pozno popoldan, dne 31. dec. 1929, ko sem se odločil, da se udeležim Silvestrovo zabavo soc. kluba št. 1, katera se je vršila v Lawndale Masonic dvorani, ker nam je za 1929-30 društvo Francisco Ferrer prevzelo naš stari prostor, dvorano SNPJ. V teh prostorih smo praznovali Silvestrovo zabavo, odkar ima jednota tu svoj urad. Človek, navajen enega prostora, gre pač nerad drugam. Pa kaj se hoče, kot star in zvest član soc. organizacije sem se napotil tja, kjer bom našel svoje so družice in sodruginje.

Med potjo sem se oglašil prijatelju Tonetu. Rad je videl, da sem prišel, ker je bil tudi on namenjen tja. "Predno greva,"

pravi, "poglej ta nov čikaški list; pogledaj, kaj piše." Zelo sem bil presenečen, ker list kritizira silvestrovo zabavo, čez, namesto da bi se soc. klub udeležil Silvestrovo zabavo društva Francisco Ferrer, pa naredi zabavo drugod ter tako konkurira društvu.

Imenitno znate zavijati, sem si mislil. Najprvo nas pripravijo ob naš stari prostor, potem nas pa še kažejo kot konkurente, čez, da delamo škodo njim in SNPJ.

Prišedi na "prostor" je bila zabava v najlepšem teku. Mladi kot stari so se že pridno vrtili po taktih mladih godcev. Človek pride pri takih prilikah z različnimi stari prijatelji v prijeten razgovor. Blaž, stari član društva Slavije, se je pritožil čez novi čikaški list, ker starega Jožeta Zaverterika ne pustijo pri miru. Omenil je, da se je na ta list naročil, ker je bil radoveden, kakšen list je to. No, in sedaj mu je žal. Ker sta bila z Jožetom dobra prijatelja, ga jezi, ker čez njega tako pišejo. Blaž meni, da je bil pokojni Jože Zaverterik dober ter nadvse pošten človek, ki je takorekoč vse svoje življenje posvetil delavskemu razredu, ter je nad vse sramotno, da se upajo na ta način pisati o njem. Ako bi znal on (Blaž) boljše pisati, bi jim že poslal en dober dopis. Mislim, da pri teh ljudeh to nič ne pomaga. Edina pot je, da se jih porine daleč na levo. Kdor ni z nami, je proti nam.

Silvestrova zabava je nepričakovano dobro izpadla, udeležba obila, bilo je tudi precejšnje število rojakov iz Ciera od društva Sosedje št. 449. To društvo priredi meseca februarja domačo zabavo. Upam, da na njih domači zabavi ne bo manjkalo naših sodrugov. Kakor sem čul, je tudi društvo Francisco Ferrer imelo zelo dobro udeležbo. Torej je bilo povsem nesmiselno pisati o kakšni konkurenci, posebno še, ker je bil soc. klub v pravem. Kot soustanovitelj društva Francisco Ferrer priporočam, da zopet zasujejo na svojo prejšnjo smer. To društvo je bilo nekoč priznано kot eno najboljših naprednih društev SNPJ, sedaj pa se mi vidi to društvo zelo reakcionarno in kot tako ne more imeti ugleda pri članstvu SNPJ. Kot soustanovitelj želim, da društvo obdrži svoje ime in številko ter zopet krene na pot ustanoviteljev. To bo v korist društvu ter vsega članstva SNPJ.

Frank Podlipiec.

Breme naj izgine

Warren, Ohio. — "Mi vsi moč, jaz sam nič," se glasi naslov pesmi, katero je spisal nam dobro znani kulturni delavec in sedanjí urednik Prosvete Ivan Molek in katera je priobčena v Amerikem družinskem koledarju. "Mi vsi moč, jaz sam nič!" Koliko se je že pridobilo z družinimi močmi med nami delavci! Posamežno nič.

Delavske domove smo zgradili z družinimi močmi. Dom v naši naselbini je eden izmed teh. Tujaki živijo Jugoslanci smo se združili in vsak po svojih močeh pripomogli in dom je bil postavljen. Ker smo želeli, da vsak postane delničar, je bila cena delnicam po deset dolarjev. Seveda, kdor je hotel kupiti več delnic, je to lahko storil in sicer do vsote dvesto dolarjev. Vsaka delnica ima en glas. In radi te limitacije z ozirom o nakupu števil delnic ne more nikdo postati absoluten gospodar našega Jugoslovanskega doma.

Da to pišem, je vzrok dolg, katerega dom dolguje banki. Polovico vplačanega dolga požrejo obresti. Kljub temu, da je to mogoče težko verjeti, pa to knjige točno prikazujejo ob zaključku leta. O tej situaciji smo razpravljali na letni seji doma in zaključili, da bomo dolg skušali izplačati v tem letu. Da to dosežemo, pa je potrebno, da je sto oseb pripravljenih vzeti po pet delnic, katere lahko izplačujejo skozi celo leto bodisi na sejah doma ali pa skozi kako banko, ki si jo v ta namen izberejo. Ko hitro bo posameznik izplačal vsoto petdeset dolarjev, bo prejel delnico.

Ker je potrebno, da se o kampanji natančneje pogovorimo, se bo v ta namen vršila posebna seja dne 26. januarja ob drugi uri

popoldan. Na sejo so vabljeni vsi delničarji in tudi tisti, ki so namenjeni kupiti delnice. Ker ne bo poslanih posebnih vabil, ste prosi, da se to spoštevate.

Dom nam služi tudi v razvedrilo. Ta prilika nam bo dana zvečer dne 11. januarja, ko priredimo maškardno veselico. Prebitek je namenjen domovi blaginji. Primernim maskam bo dana nagrada. Vabi se vse Jugoslovane iz naše in bližnjih naselbin, da se veselice udeležijo in da s sabo pripeljejo svoje znanke. Za dobro godbo in drugo potrebo vam jamči odbor.

Frank Modic.

Domova seja 26. januarja

Jere, W. Va. — Tukajšnji rovi obratujejo vsaki dan in tudi delati moraš vsaki dan, če se hočeš preživeti po beraško. Zato pa se človek ne more hvaliti z delom, kakršno je sedaj in kakršne mezde prevladujejo danes. Kljub takim razmeram pa na društvenem polju še precej dobro napredujemo. Največjo zapreko k še večjemu napredku nam dela prohibicija, ki povzroča osebno sovraštvo.

Pred nekaj leti smo kupili zemljišče, da postavimo skupni Dom v Osagu, W. Va. Slabe delavske razmere pa so nas prisilile, da se sedaj stoji zemljišče prazno. Medtem pa moramo plačevati visoki davek na stavbišče in od korporacije.

Na seji, ki se je vršila dne 15. decembra p. l., je bilo sklenjeno, da se naznani vsem delničarjem, da pridejo zagotoviti vsi na sejo, ki se bo vršila dne 26. januarja, pričetek ob 3. popoldne v Osagu, W. Va., pri rojaku Jožetu Železniku. Ukreniti moramo nekaj glede visokega davka, ki nam ga zakon predpisuje na prazno zemljišče.

Frank Pelan.

Iskrena zahvala

Cleveland, O. — Podpisani se iskreno zahvaljujem članstvu društva "Tabor" št. 139 SNPJ za njih dobrosrčno delo in bratsko pomoč, katero mi izkazuje s tem, da se v moji že pet let trajajoči bolezni spominjajo mene in moje družine vsako leto ob božičnih praznikih z darilom od \$10 do \$25, in tudi s tem, da plačujejo zame moj društveni assement. Istotako se tudi zahvaljujem gl. uradu SNPJ za izredno podporo, ki so mi jo tudi že parkrat nakazali v moji bolezni.

Bratje in sestre, ne morem se dovolj pohvalno izraziti za vašo pomoč, katero nudite meni in moji družini v moji več let trajajoči bolezni. Sam ne vem, kaj bi počela moja žena in moji še nedorasli otroci, ako bi ne imeli od nikogar nobene pomoči. Zato se vam najpriskrneje zahvaljujem za vašo naklonjenost meni in moji družini.

Vaš sobrat, Frank Ivančič, član društva št. 139 SNPJ.

Večerinka Z. O. Slov. Nar. Doma

Detroit, Mich. — Ženski osek Slovenskega narodnega doma priredi domačo zabavo v korist Doma v soboto dne 11. januarja na 116 Six Mile rd. v prostorih pevskih društev. Vabimo vse Slovence in Slovence iz Detroita in okolice na našo veselo zabavo. Igrala bo izvrstna Povolna godba. V gornjih prostorih bo predaval o izvršnem grehu 18. amendmenta g. Prima Kaliforničan; iz kuhinje pa bodo deklamirale prave patentirane kranjske klobase in potice. Vstopnina 25c za osebo. Pridite vsi in ne bo vam žal.

Prihodnja redna seja odseka se vrši dne 9. januarja ob 8. zvečer v istih prostorih; opozarjam vse članice, naj se udeležijo te seje ter vabim vse ostale Slovence, da pridejo na sejo in pristopijo k Z. O. Slov. nar. doma. V letu 1930 se mora številni članice Z. O. podvojiti. Mi rabimo Dom. Dom potrebuje nas vseh.

Ne pozabite: 9. jan. seja, 11. jan. večerinka.

F. G., članica odseka.

Konzulova prošnja

New York, N. Y. — Generalni jugoslovanski konzul v New Yorku prosi rojake, da mu sporoče naslove Alojzija, Antona in Helene Beden, ako so komu znani, na naslov: Consulate General of the Kingdom Jugoslavia, 1819 Broadway, New York, N. Y. — Radoje Janković, generalni konzul.

LJUDSKI GLAS

Svobodna beseda članov S.N.P.J.

Politika i SNPJ

Cleveland, Ohio. — Ovo pitanje moramo malo pobliže proučiti, jer je od vrlo važnog značaja za vse članstvo SNPJ, govoriti u politici. Sada se postavljaju pitanje, dali postoji politika u našoj podpornoj organizaciji, jer nekoli kažu da su podporna organizacije organizirane samo radi podpore i posmrtnine, to jest materijalne pomoći i ništa više, što ne odgovara istini. Mi ćemo dalje videti, da politika postoji u našoj podpornoj organizaciji, ali protivna našim interesima, članstvom SNPJ, kao radništvo jer naše članstvo nije ništa posebnega od drugoga radništva. Struktura našega članstva jest 95 posto radnici i radnice u svakom pogledu. Stoga naša organizacija mora, da štiti njihove interese kao radničke, ali na žalost se radi protivno. Svake organizacije njeguju glasilo iznaša njezinu politiku tako i isto naše glasilo Prosveta iznaša politiku SNPJ. Ovdje ćemo iznositi glavne črte te politike.

Mej pouja ćemo ovdje videti kakvu politiku je Prosveta vodila proti najnaprednijem članstvu u UMW i progresivnoga "Miner's relief." Našega članstva jeste lepi dio u UMW. Stoga bi moralo naše glasilo stati na strani progresivnog članstva u UMW i njezinog pomoćnog odbora, a ne na strani stare Lewisove politike. Stara Lewisova politika jeste razdiračka i ne služi interesima ugljenokopača, već njihovim dužmanima, to jest postavodavcima on je načinio iz UMW ništa drugo, nego kumpanijaku uniju, koju je tako razkomačao, da nije ustanju voditi nikakve borbe, to je pokazao štrajk još 1922 godine, kada je razdelio UMW na dvoje, tako da ju može lakše podvrći svojim gospodarima, a zadnji štrajk je još to bolje razokrio, kuda vodi ona Lewisova politika i do čega je dovela.

Naše glasilo Prosveta nije nikuda napalo tu politiku, a još manje dalo ikakvog izlaza iz situacije, u kojoj se je nalazilo članstvo UMW, ali na drugu stranu je svom šestinom napalo na oni dio majnera koji su si stavili za zadaću, da se reši one pokvarene Lewisove politike, koja je vodila do razsula njihove organizacije, dali je bila ono politika jest ali proturadnička.

Isto je naše glasilo Prosveta pokazalo proti progresivnog "miner's relief," koga su majneri bili prisiljeni organizirati. I tu se je napadalo na sve načine tako, da ga omalovaži i napravi mržnju proti njemu u našoj organizaciji. A danas se napada na NMU, kaže se, da nima budućnosti i da se je nemoguće boriti za njezin program, jer da je ne ustvariv. Što ono znači? Ovo znači, da morate vzeti ono što nam daju poslodavci na mjesto da se borite za svoje opravdane zahtjeve. NMW jeste borbeni majnerska unija, koja si je stavila za zadaću, da organizira sve majnere u moćnu industrijalnu uniju, koja će voditi borbu za svoja prava proti svojim neprijatelja radne klase bez razlike u kojoj formi se oni nalazili. I tu akciju se danas napada od strane našeg glasila, namestu mu dati podporu.

Matt Lucich, član društva 126.

Izgarani delavci prejema "plačilo"

Buffalo, N. Y. — Enaipetdeset odsto delavcev, ki so prekorajši starost 65 let, je odvisno od svojcev, ki morajo skrbeti za nje na stare dni. V trdem boju za obstanek niso mogli prihraniti ničesar in so tako vrženi na rame svojcev ali pa prepušeni javni dobrotelnosti. To je dokazal statistični pregled, ki ga je uvedel sociološki oddelek mestne univerze.

15-letna žena toži za ločitev

Chicago. — V navalu razporočnih tožb v novem letu je tudi tožba petnajstletne Mildred Tardi Ferrachio, 905 S. Miller st., ki zahteva ločitev od svojega 21-letnega soprega Anthony Perrachia. Tožiteljica navaja, da je bila poslana v hotelu in potem prisiljena v možitev.

Clevelandske opazke

Beleži Tone Podgoričan

Novembrska številka "Zarje", mesečnika za slov. ženstvo v Ameriki, je kaj zanimiva in zabavna. Za zabavo je poskrbel modrijan iz pisanega kota Amerikanskega Slovenca. Njegovemu članku sem se moral smejeti. Resnično otročarija. Pričakujem, da bo dobi gospod poslal ženskam okoli "Zarje" daljši članek z naslovom: "Kako plesti vrvi iz otrob." Ker vem, da je G. Trunk vsakež na tem polju, sem prepričan, da bo njegov članek praveci umotvor in ga tudi — težko pričakujem.

Na sveti večer. Cerkvica svete Kristine v Euclid Village polna vernega ljudstva. Na levo stopi pridigar, pa vidi, da se nekateri ne upajo priti pred obličje dobre Kristine. "Nič se bojte," jih opogumlja, "le bližje stopite," sveta Kristina vas ne bo ugriznila. — To novico sem dobil od nekaterih, ki so bili navzoči. Če je pridigar v resnici to rekel, potem je vsaj enkrat v življenju povedal resnico — kajpada nehoče. "Svetniki," o katerih že davno ni ne duha ne sluha, ne morejo škodovati niti koristiti. Če bi ga bil dobi gospod popil le dve merici, potem bi bil gotovo postal še bolj resnicoljuben ter jim povedal, da je cerkev precej umazan business in nič drugega.

Zadnjič sem zapisal nekaj o toleranci pa tra Omana iz Newburgha in pozabil sem omeniti, da dobi gospod ni "pobilaj" SNPJ samo v pridigi, temveč tudi na domovih. Od hiše do hiše je šel ta čudni strpnost ter agitiral proti SNPJ. Vse kaže, da se klerikalna gospoda ne počuti baš preveč varno celo v najbolj črnih trdnjavah. Strah, strah...

G. Trunk naj se ne jezi. Njegovo "polje" je v resnici tako prazno, da ni kaj kritizirati. Odgovarjati na take otročje izbruhe bi bila resnična potratna časa. Čemu mlitati prazno slamo? In pretekati se z njim je toliko kot mlitati prazno slamo.

Če bi človek hotel odgovarjati na bedarije, kot tista od V. P. v A. S. od 27. decembra m. l., potem bi imel preveč in nepotrebnega dela. Pušti osla, naj se izruga, je moje geslo v podobnih slučajih.

O slovenskem radio programu v Clevelandu

du se je že precej pisalo pri nas. Hvale na kose. Tudi — pretiravanja. Ampak od zdaj se ni bilo nič posebnega; vsaj za mene ne. Dva programa sta mi kolikor toliko ugajala, ostali pa ne preveč. Božični program pa je bil pošteno pust in dolgočasen.

PEIPINGSKI CLOVEK

Kakor poročajo iz Peipinga na Kitajskem, so se inozemski in kitajski znanstveniki resno poglabili v študiranje najstarejšega človeškega okostenjaka, kar jih poznajo do danes, ki je bil pred kratkim odkopan iz apnenčeve skale v kamnolomu nedaleč bivšega alavnega kitajskega mesta. Tem kostnim ostankom (pravzaprav kosti ni več, pač pa le odtis okostja v kamnu) so dali ime "Sinanthropus Pekinensis" in računajo, da je star najmanj milijon let. Odkopal ga je mladi kitajski geolog W. C. Pei.

Najstarejši človeški okostenjak je tudi najperfektnjši specimen, kar je znanih do danes. Doslej se niso mogli nikjer dobiti cele lobanje. Znani javski "Pithecanthropus erectus" ima le kos temena in kos noge in težko je reči, če pripada oboje enemu in istemu individuu. Od heidelberškega človeka, ki je najstarejši za javskim imajo le spodnjo čeljust; piltdownski človek iz Anglije ima ohranjen le kosček lobanje. Peipingski človek pa ima vse kosti in vse lobanjo.

Dr. Black, ameriški strokovnjak, ki pomača proučavati to dragoceno najdbo, poroča, da je ta pradavna lobanja največje važnosti. Kostni obraza so precej zdobljene, toda možganska votlina je dobro ohranjena. Celotno je nizko in ima masivne robove nad očmi, kljub temu je čelo višje od domnevanega javskega čela kar znači, da je imel peipingski človek večjo možgansko kapaciteto.

Okostje je bilo najdeno v jami, ki je bila vsekakor dom tega človeka. Interesantno pa je to, da ni na dotičnem prostoru najti najmanjšega sledu za ognjem; to znači, da peipingski človek še ni delal ognja ali ga ni potreboval. Prav tako ni nobenega orodja. Iz tega sklepajo, da je ta človek živel še pred kameno dobo. V bližini so našli okrog dvajset okamenih živali, ki so takrat živele v sedanji Kitajski. Med živalmi je mnogo takih, ki so še do danes neznane. Vse te okamenje zdaj študirajo in jih skušajo porazdeliti v vrste, h katerim spadata.

Ameriško življenje

63.

Dolgo krilo je moka

Mrs. Ruth B. Howland v Los Angelesu je potoliha sodniku, da je prava mučenica. Ker se je naveličala mučenstva, zahteva, da jo sodnik osvobodi iz krutega jarma njenega moža. Kaj je hudega storil mož? Je vprašal sodnik.

"Prisilil me je, da sem morala nositi kiko do členkov in vsi ljudje so se mi smejali. To je bila prava muka."

"In vi bi radi imeli kratko krilce do kolen?"

"Seveda, da se ne bodo ljudje smejali."

"Bomo malo premislili, če dolga kila spada med moderna mučenja in potem povemo našo sodbo", je zaključil sodnik zaslišanje mučene žene.

Vesti iz Jugoslavije

Sokolli in Orli — ter Sokol kraljevine Jugoslavije

(Izvirno.)

Ljubljana, 16. dec. 1929.

Po osnovanju enotne državne telovadne organizacije Sokol kraljevine Jugoslavije, s katerim se ukazuje vsem privatnim telovadnim društvom, da ali vstopijo v novega Sokola ali pa se razidejo — je izvršeno po vseh telovadnih organizacijah, ki morajo te dni zavzeti svoje stališče k vprašanju: ali pristopiti k vsem premoženjem in članstvom v novega Sokola ter tako predati vse premoženje in vse svoje sile državnim organizacijam, ali pa ne vstopiti in prenehati z delom.

Jugoslovanski Sokol je bil sprva razburjen in so tudi češki Sokoli zavzeli sprva stališče, da ni bilo prav ukrenjeno. A zakon — sokoli in zakon je zakon — sokoli so pričeli sklicevati skupščine svojih žup in sklenili: da jstojijo v novega Sokola kraljevine Jugoslavije, ki mu je za stalno postavljena vsakokratni prestolonaslednik, z vsemi svojimi moralnimi ter materialnimi silami.

Obenem je sklical Jugoslovanski Sokol glavno skupščino za včeraj v Beogradu. Bili so zastopani na njej Sokoli iz vse države. Po nagovoru so sprejeli po daljši debati resolucijo, v kateri izjavljajo vstop celega Jugoslovanskega Sokolstva v novega Sokola. Med drugim vsebuje resolucija pregled sokolske dela ter prioblija, da je Jugoslovanski Sokol bil vedno državotvoren in za enotnost jug. naroda ter zvest državnim idejam in službi državnim interesom. Potem pravi:

4) **Državni interesi**, izraženi z uveljavljanjem zakona o osnovanju Sokola kraljevine Jugoslavije, zahtevajo od jugoslovanskega Sokolstva, da se odreče dosedanj samostojnosti.

Nato izjavljajo svoj skupen vstop v Sokola kraljevine Jugoslavije. Poslali so udanostno brzojavko kralju ter pozdrav svojem novemu, z zakonom po 6-letnemu prestolonasledniku — stavljenemu starešini, našemu 6 letnemu prestolonasledniku Petru. Ta pozdrav se glasi: "Jugoslovansko Sokolstvo pozdravlja s svoje izredne skupščine, na kateri je bil sprejet sklep o vstopu v Sokola kraljevine Jugoslavije, Vaše Visočanstvo kot svojega brata-starosta z globoko vero v pošteno delo vsega Sokolstva v naši državi za bodočnost naroda."

Dan poprej in istega dne se so se vršile konference sokolskih žup, ki so vse soglasno sklenile pristop v novo organizacijo.

Jugoslovanski Sokol je torej po izidu zakona s katerim je predpisana združitev vseh privatnih organizacij, pristopil ves k novemu Sokolu kraljevine Jugoslavije.

Kako je z Orli in Hrvatskimi Sokoli?

Kako je z Orli, ilustrira dovolj jasno pismo ljubljanskega škofa, ki ga je poslal vsem Orlom ter objavil v "Slovenec". Tam je naročil vsem Orlom naj ponosno dvignejo glave ter sklenejo, ostati zvesti svojim idealom v vseh okoliščinah, v katerihkoli pridejo! Radi tega pisma je bil "Slovenec" zvečer zaplavljen, po ljubljanskim kavarnah so ga pobirali policisti, po deželi so čez dva dni hodili orožniki ter pobirali po hišah "Slovenec".

Orel sam ni dal še nobene izjave glede novega Sokola, v katerem mora vstopiti ali pa se razpustiti. Gotovo je, da so Orli svoje društvene domove in telovadnice ter veliki orlovski stadioni v Ljubljani prepisali na privatne osebe ter tako že ubežali nevarnosti, da bi moral toliko in toliko premoženja izgubiti. Tudi je Orlovski zveza sklicala za včeraj konferenco orlovskih delegatov vse države v Ljubljani, ki naj bi sklenili, kako storiti z Orlom.

Zdaj pa je orlovski zveza izdala na članstvo proglaš, da se vrši izredna skupščina vseh Orlov drugo nedeljo, t. j. 22. t. m. — da jo torej za en teden prelože. Zakaj?

Bržkone radi konference škofov, ki je bila sklicana za petek 13. t. m. v Zagrebu. Jugoslovanski episkopat je sklepal na tej seji o dveh važnih vprašanjih,

ki sta nastali z dvema novima zakonoma.

Zakon o osnovi šol predvideva sicer verouk, ki ga pa lahko učijo tudi navadni učitelji, ako to žele starši. Katedra pa naj za pouk plačuje cerkvena občina — z drugimi besedami: cerkev mora plačevati duhovnike za šolski pouk, če hoče imeti verouk v osnovni šoli. Ta sklep je cerkev zadel in vsekakor lahko govorimo o sporu med državo in katoliško cerkvijo v državi.

Drugo: zakon o Sokolu kraljevine Jugoslavije. — Klerikalno telovadno društvo Orel mora pristopiti ali pa se razpustiti. Škof Jeglič napiše pismo vsem Orlom, državne oblasti ga zaplenijo.

Orel ni le navadna telovadna organizacija, marveč je organizacija za versko vzgojo članov in članice, eno močnih orodij katoliške cerkve, zato je udarec po Orlu udarec po cerkvi. In poleg tega je Orel prav za prav le slovenska organizacija, ker je tu Orel najmočnejši, dasi ima tudi podružnice izven Slovenije, da celo v Beogradu ima svoje društvo.

Radi teh vprašanj so se zbrali v Zagrebu 13. t. m. katoliški škofje: nadškof Rodić iz Beograda, sarajevski nadškof Šarić, ljubljanski Jeglič, križevački dr. Njarađi in splitski škof dr. Bonefačić zagrebski dr. Bauer.

Kaj je sklenila konferenca in ali je že končana, še ne poročajo. V nedeljo ob konferenci Orl, bo vodstvo nastopilo z izdelanimi predlogi in resolucijami.

Da vidimo, kaj bo iz vsega...

Zagrebačani se poklonili kralju

Beograd, 18. dec. 1929.

Na včerajšnji dan so se prišli zastopniki raznih hrvatskih občin pokloniti kralju v Beograd. Mesto so morali vsega razvneti, par sto Hrvatov je prišlo v Beograd z zagrebskim županom na čelu. Bili so sprejeti od kralja, ki ga je nagovoril zagrebski župan dr. Skrlji, nakar je odgovoril z nekaj besedami tudi kralj ter potem vsakemu zastopniku segel v roko. Kasneje so priredili bakljado po mestu mimo dvora, kjer se je kralj spet pokazal na oknu in nagovoril množico z nekaj besedami.

V svojem nagovoru na kralja je zagrebski župan dejal med drugim: "Mi Hrvati, Srbi in Slovenci smo se l. 1918 zedinili, kakor so se pred desetletji zedinili Nemci in Italijani..."

Kako je to točno misliti, ni znano. Nemci so narod, Italijani so narod, dva naroda sta se združila. Ali je s tem hotel reči, da so tudi Hrvati, Srbi in Slovenci trije narodi? To bi bilo namreč v nasprotju z zdaj običajno trditvijo, da smemo govoriti le o jugoslovanskem narodu, ne o jugoslovanskih narodih.

Požar v ptujki okolici. — Posestniku Alojziju Majerčiču v Zagorcih pri Ptujju je te dni pogorelo gospodarsko poslopje, polno slame in sena. Zgorela je tudi mlatnica ter več poljedelskih strojev, dočim so živino rešili. Ogenj je nastal radi ne previdnosti. Škoda znaša 30.000 Din, zavarovan pa je bil le za 2500 Din.

— Te dni so tudi pogoreli hlevi posestnika Josipa Kokota v Grajenjaku pri Ptujju. Leseno stavbo je ogenj kmalu upepelil, razširil pa se je tudi na hišo. Živino in pohištvo so pravčasno rešili. Škoda krog 30.000, zavarovan posestnik ni bil. Ogenj so baje zantelili otroci, ko so se igrali z vžigalicami.

Velik požar v Zagrebu. — Zgorelo je za dva milijona raznih medikamentov. Požar je nastal 13. t. m. popoldne in sicer v skladišču Jugofarmacije. Police z raznim gorljivim materialom so bile preblizu peči, ki so jo delavci pred odmorom baš dobro zakurili. Tako je prišlo do požara. Reševanje je bilo težko ker so pri tem razbili mnogo dragocenih medikamentov, ker ni šlo drugače. Tako da znaša skupna škoda krog 2 milijona dinarjev. 1 milijon je zgorelo, druga pa so uničili delavci pri gašenju. Poslopje se ni storilo nič žalega.

Samomorilec. — V Ptujju je bil zidar Martin Gruber četrti samikajca. S težkimi notranjimi poškodbami so ga prepeljali v bolnico, kjer se bori a smrtjo.

Zadnji Šubic umrl

Ljubljana, 15. dec. 1929.

Če se piše le kratak pregled slovenskega slikarstva zadnjega stoletja se nikakor ne more iti močje preko imen Subicev iz Škofje Loke. Oče Štefan ter dva sina: Janez in Jurij — trije slikarji velikih kvalit. Vsi ti trije so že umrli. Ostal je živ le še četrti od teh bratov, Pavle. Ta zadnji Šubic je prejšnji teden umrl v škofjeloki ubožnici.

Ta Pavle je bil prav tako posebnost. Obiskoval je le enorazrednico, a se s svojim talentom izobrazil sam do visoke stopnje. Od vseh bratov je imel ta baje največji talent za kompozicijo barv. V slikarsko umetnost ga je uvedel oče Štefan, nauke pa sta mu dajala tudi brata Janez in Jurij.

A Pavlu nemirna kri ni dala miru. Z doma pridobljenim slikarskim znanjem je šel od doma potovat. Na Hrvatskem je poslikal mnogo kapel in cerkev, a nedavno življenje je ubijalo njegove moči in njegov talent. Tudi vid mu je opešal — a rad je ponajljal, da je preživel vse Subice-brate, ki so bili znani slikarji. Ta je umrl v svojem 68. letu.

Dva vojaška zdravnik pred sodiščem

Beograd, 15. dec. 1929.

Prejšnji teden se je vršil pred vojnimi sodiščem za oficirje v Beogradu proces proti Slovencu, sanitnemu polkovniku dr. Jugu ter pogodbenemu vojaškemu zdravniku Mihalju Andrijanovu. Oba sta na službi v ljubljanski vojni bolnici kot zdravnik. Obtožena sta bila, da sta vojaka Antona Pernega, ki je bolehal na gluhošnosti, dala elektrizirati, nakar je vojak takoj podlegel.

Vojak Perneg je bil oddan v bolnico, da se preišče ali je res gluhošen ali simulira. Dr. Jug je odredil, da naj ga dežurni zdravnik Andrijanov elektrizira, da bo s tem videl, ali je res bolan ali simulira. Vojaka je res elektriziral, vojak pa je takoj nato umrl. Podlegel je elektriziranju. Toka ni dovolj njegov organizem prenesti.

Jug je bil obtožen, da je dal ukaz, Andrijanov pa, da je izvršil in ravnal napačno. Dal je elektrizirati vojaka, da bi ga prisilil spregovoriti. Mislil, da ga bo tok, močan tok toliko zgrabil, da bo začel govoriti, je spustil vanj s pomočjo pantostata elektriko. Vojak pa je bil res bolan in umrl takoj nato.

Oba sta bila seveda oproščena. Dr. Juga so orisali kot večkega kirurga, ki ima že mnoge izkušnje in ki je tudi smatral vojaka — tako se je zagovarjal — za živčeno bolnega. Take bolnike je zdravil z elektriziranjem. Andrijanov pa je z aparatom ravnal pravilno in tudi aparat ni nič nevaren. Nevaren je le za bolnega človeka.

In Perneg je bil bolan!!!

Se ena nesreča. — Meh mu je padel na nogo

Podjetniku Markiču v Trzinu je razneslo meh. Takoj je naročil novega, ki so ga hoteli takoj namestiti. Na težkih škripcih so vlekli meh pod strop, kar se je vrvo odrgala ter je meh zgrmel iz višine kakih štiri metrov na tla. Vsi so se pravčasno umaknili, le vajenec Rožič, doma iz Hudega pri Trzinu, se ni utegnil pravčasno umakniti.

Meh mu je padel na nogo ter ga zelo poškodoval, tako da so ga morali takoj prepeljati v ljubljansko bolnico.

Tiskovni proces proti sodrugu Oškolu v Mariboru. — Pred mariborskim sodiščem se je obravnaval tiskovni proces proti ravnatelju Ljudske tiskarne, kjer se tiska "Delavska politika", "Konzument", "Svoboda", i. t. d. Tam je bil za 1. majnik tiskan tudi "šprehkor" na štirih straneh in "Osvobođenje" od Cukovskega. Tiskarna je poslala 5 kratnih odtisov v cenzuro. Zaplenili so jih kot "rušenje socialnega reda v državi" in včeraj je s. Oškolu stal pred sodniki. Dejal je, da je pač tehnični ravnatelj tiskarne, da pa ne ve za vse vsebino, ki se tiska, in da te stvari tudi ni tiskal več kot pet izvodov za cenzuro. Radi tega tudi stvari ni širil. Bil je vendarle obsojen na 10 dni zapore in 500 Din globo. — Obtožence se je pritožil in bo obravnaval še vso zadevo stol sedmice v Zagrebu.

O sladkorni bolezni

Sladkorna bolezen ni tako redka bolezen, kot se to običajno misli. Najdemo jo skoraj pri vseh narodih, seveda ne povsod enako pogosto. Posebno mnogo jo je v deželah, kjer se hranijo ljudje večji del s hranivom, koga glavna sestavina so močnate in sladke snovi, kakor na pr. v Galiciji, Nemčiji, zadnji čas v Združenih državah Amerike in na Malti. V teh državah pride na 100.000 prebivalcev letno 34 smrtnih slučajev valed sladkorne bolezni. Amerikanski znanstvenik Joslin navaja celo dejstvo, da boleha v Ameriki 2% prebivalstva na sladkorni bolezen, kar pomeni za Združene države okoli 2 milijona bolnikov. Opažalo se je pa tudi, da je umrljivost sladkornih bolnikov znatno padla med vojno, t. j. v letih od 1914 do 1920. V povojnih letih, t. j. v letih od 1920 do 1928, zaznamujemo a strahom številni porast te težke bolezni, tako, da če se bo bolezen razvijala odstopno v tem razmerju kot dosedaj, bo ta postala največji tekmeč našemu najbolj čestemu ljudskemu škodljivcu, t. j. jetiki. Seveda moram priznati, da je širjenje sladkorne bolezni v večji meri samo navidezno in da gre porast večji del na račun boljše in uspešnejše preiskave bolnikov, ki zadnje čase bolj in preje posejajo zdravnik.

V Jugoslaviji je statistika še precej pomanjkljiva in vendar opazim v bolnici in ambulantno vedno večje število bolnikov. Kaj pa je prava prava sladkorna bolezen? Kot sladkorno bolezen označujemo bolezen naše preosnove, ki se kaže v tem, da izloča bolnik v sebi takozvani grozdnji sladkor, da pa je tudi množina sladkorja v krvi povpršana. Nehote ali stavimo vprašanje: odkod ta sladkor. Odgovor je lahek: večji del izvira iz naše prehrane.

Znano vam bo, da sestoji naša mešana hrana v glavnem iz treh osnovnih hranil: ogljikovih hidratov, beljakovine in masti. V vsakem našem hranivu najdemo vse te zastopnike seveda v različni smesi.

Ogljikove hidrate, kojih glavni zastopnik je sladkor in škrob, najdemo skoro v vseh hranilih, razen v masti. Kot primer navajam: sladkor, škrob, vse iz moke in sladkorja pripravljene jedi, krompir, riž, zdrob, fižol, leča, grah itd.

Glavni zastopnik beljakovine je meso vseh vrst, najdemo jo pa v veliki množini tudi v jajcih, ribah, siru, mleku itd.

Mast nam je znana kot svinska mast, slanina, surovo maslo, olje itd.

Kaj se zgodi torej pri prebavi s to našo hrano?

S pripravo, to je s kuhanjem ali pečenjem, potem s preževanjem v ustih, a pomešanjem z različnimi želodčnimi in črevesnimi soki, razstavljamo našo hrano kemičnim, živim potom v enostavnejše tvarine, ki so v vodi topljive. Te v vodi topljive snovi prevzame potem kri črevesnega ožilja in jih prenaša po celem telesu. Na mestu uporabe se potem te snovi zopet postavljajo v višje kemične skupitve, torej zopet v ogljikove hidrate, beljakovine in masti. Seveda nastajajo v črevesju pri tem kompleksiranjem razstavljeno tudi druge spojine, ki bi ušle škodovati telesu. Da se to prepreči, imamo v naših jetrih nekako precejalo, ki prečja in uniči telesu škodljive snovi. Potem se koristne tvarine razdele potom kri po celem telesu in se uporabijo v svrhu stvarjanja moči (energije) organov, oziroma v svrhu nadomestitve porabljenih delov. Pri tej pretvorbi nastale strupene snovi se izločajo potom ledvic: telesu koristne stvari pa se že zadržujejo v nadaljno uporabo. Tako se zadržuje tudi sladkor v krvi.

Oglejmo si sedaj posebno prebavo ogljikovih hidratov, na primer vzemimo kosček kruha. Iz pšeničnega zrna nastaja moka. Iz te pa kruh. Pri peki se še spremeni škrob, t. j. polysaharid, ki je v moki, v drugo skupino ogljikovih hidratov, t. j. v takozvane disaharide. Če sedaj ta kruh zavijamo, se to pravi, da ga najprej zgrizem,

torej razdelim v majhne koščke; pri tem ga pomešam s slino. Slina pa vsebuje snov, ki razstavlja saharide v enostavnejše sladkorje, kakor grozdnji, mlečni sladkor itd. Vsa ta pretvorba se vrši deloma med tem, ko smo grizljaj pogoltnili, deloma, ko leži zmlata kaša v želodcu, še bolj dosledno pa v črevesju samim. Koncem koncev nastajajo različni sladkorji, ki jih prevzame kri odilja črevesja. Ta s sladkorjem nasičena kri se odteka v jetra, kjer se razbremen sladkorja s tem, da jeterne stanice pretvorijo večji del sladkorja v nekaj rezervni sladkor, takozvan glikogen, ki se odlaga v stanicah samih. In glej — v jetrih se tvorijo na ta način ahrambe za sladkor; enako se tvorijo na licu uporabe, to je najbolj v mišicah, enake ahrambe glikogena, seveda v manjšem obsegu. V slučaju manjši telesu se te ahrambe kaj hitro prenapolnijo in nastalo bi preplavljenje telesa s sladkorjem. Pa tudi za ta slučaj je predvideno: na razpolago so še trajnejše ahrambe: so to maščobni depoji. Telesu je močno spreminjati sladkor v mast; v času slabe prehrane pa zamore telo zopet spreminjati mast in beljakovino v sladkor, seveda le z veliko izgubo energije.

S sladkorjem v krvi prehranjuje telo svoje najmanjše enote, to so celice. Dotok in nasičenost krvi s sladkorjem mora biti stalen in enakomeren. Zato pa je potreba posebnih varnostnih priprav — in te najdemo v živeli. Živel, ki so razpredeni po celem telesu, doznajajo takoj vsako spremembo in jo javljajo z mesta zaznave vrhovnemu vodstvu, t. j. možganom. Možganom pa je zopet potom živcev močno popravljati nastale spremembe krvnega sladkorja s pomočjo dveh žlez, ki s svojimi sokovi podrežate, oziroma ovirate preosnovno delo jetrnih stanic. So to: trebušna slinavka (pancreas) s svojim insularnim ustrojem in za takozvani kromafini sistem nadledvičnih žlez. Trebušna slinavka ima namreč dvojni nalog: prva je, da s sokovi, ki jih izloča v črevo, prebavlja beljakovine, druga pa je ta, da s sokovi, ki jih izloča v kri, ovira preosnovno ogljikovih hidratov. S tem je doseženo, da se oddaja iz jeter samo toliko krvi, kolikor je potrebno za ravno potrebujejo telesne stanice za življenje; ves drugi sladkor se spreminja v rezervni sladkor, t. j. glikogen in mast. Na splošno nalogo imate žlezi nadledvični.

Ako trebušna slinavka oboli, manjka ta sok in s tem tudi zavora. Valed tega sili ves sladkor, ki ga dobimo iz naše prehrane, kakor tudi večji del rezervnega sladkorja v telesu v kri, kjer pa ne najde odjemalcev. Izloča se zato v seči, kar tavi nasičenosti tudi zavora ledvic niso več kos. Posledica tega je, da telo vedno bolj obubožava na sladkorju: vse celice čutijo pomanjkanje; na bolniku samem se pa pojavljajo znaki splošne oslabilosti in hujšanja. Zahteva celice po prehrani se izraža v veliki lakoti bolnika, ki se ji kmalu pridruži silna žeja, ki jo razlagamo s tem, da ledvice, ker ne morejo precejati sladkorja v toliki nasičenosti, preje razredčijo seč s tekočino, ki so jo odvzele telesu samemu. Ta tekočina se nadomesti iz celic; to izsušenje se javlja bolniku kot žeja, ki si jo potem utešja s tem, da popije neuporabno količino tekočine (10—20 litrov na dan).

S tem smo prišli do začetnih pojavov bolezni, o katerih je dobro, da je poučen vsak, da se pravčasno poišče zdravniško pomoč. Kajti morda pri nobeni bolezni ne pridobi v toliki meri, kakor pri sladkorni bolezni, če se pravčasno prične zdraviti.

(Konec jutri.)

Kampanja soc. stranke za nove člane

Chicago. — Dosedanji izgledi kažejo, da bo kampanja soc. stranke za pridobitev 30.000 novih članov, uspešna. Glavni stan stranke je razposlal pisma in okrožnice na vse lokale s pozivom, da sodelujejo v kampanji. Stranka ima v načrtu več shodov, na katerih bodo govorili prominentni socialistični voditelji.

Novovoljeni predsednik Mehike Ortiz Rubio (na levi) je v Ameriki obogatel za doktorski naslov prava, ki ga je prejel od vseučilišča George Washington. Poleg njega sta predsednik univerze in vseučilišča poljanin v Washingtonu Manuel Telles.

Napredek znanosti v letu 1930

V letu 1929 ni bilo aicer nikakih večjih senzacionalnih odkritij in najdb, vendarle znanost, toliko v teoretičnem kolikor v praktičnem smislu, je nadaljevala svoj stalni napredek v kraljestvo neznanega. Spodaj navajamo nekoliko bolj odličnih razvojev na znanstvenem polju.

Fizika in kemija. — Teoretični razvoj, ki je nase obrnil največjo pozornost znanstvenikov po vsem svetu, je bil najnovejši prispevek prof. Einsteina k teoriji o relativiteti. Skratka, Einstein je našel pot do spojitve gravitacije z elektriko in magnetizmom.

V praktični fiziki je vredno omenjati radiometer, izredno delikatne vrste, ki ga je zgradil dr. Abbot od Smithsonian Instituta s pomočjo mušnih kril.

V praktični kemiji so se vršile obširne raziskave o hidrogeneciji surovega olja v avrno večjega pridelka gazolina. Že sedaj se obeta produkcija dveh ali treh enot motornega goriva, kjer se je dosedaj pridelovala le ena enota. Na tak način se bojažen, da bo petroleja kmalu primanjkovalo, odloži za dolgo dobo naprej.

Zdravilstvo in kirurgija. — Nadalnje študije o vitaminih so privedle do razvoja koncentriranega vitamina D, ki ima veliko vrednost za preprečevanje in zdravljenje mehkočnosti (riketov).

Raziskovanje glede raka ni aicer še dovelo do odkritja posebnega leka za to strašno bolezen, ali znanje o raku se je znatno razširilo.

Valed raznih smrtnih nezdod, nastalih valed tega, ker so nekateri hišni refrigeratorji puščali strupeni plin metil chloride, se je našel način, po katerem se temu strupenemu plinu doda nek plin, ki diši, tako da more gospodinja pravčasno odkriti nevarnost, da ledenica pušča...

Iznel se je način pečenja krvnih žil, ki omogočuje bolj varne operacije v možganih.

Važni spolni hormon, snov, ki jo izločujejo neke žleze človeškega telesa za pravilno delovanje nekaterih telesnih funkcij, je bil pridobljen v čisti obliki (brez primesi) od nemškega znanstvenika dr. Butenandta.

Starinostvo in človekovstvo. — Znamenite arheološke raziskave na ameriškem kontinentu so dodale kakih 1500 let k znani zgodovini novega sveta. Odkrili so se dokazi, ki pričajo o prisotnosti človeka v Ameriki v pozni Pleistoceni dobi. Znanje o Maya naselbinah v Centralni Ameriki, kjer je nekda čvetela velika civilizacija, se je znatno razširilo.

Enake raziskave se vršajo tudi drugod po svetu. Znanje o rani kameniti dobi se je obogatilo v zadnjem letu. Ameriško-britanska ekspedicijska v Uru Kaldi, italijanske raziskave v Kreti, francoske v Delphi, ruska odkritja v Krimu so dodala veliko k bogastvu našega znanja o minulih civilizacijah.

Eksplozije, in zrakoplovstvo. — Najbolj znameniti dogodek na polju geografije v tem letu je Byrdova ekspedicijska na južnem

Kitajski predsednik Chiang Kai-shek, o katerem se veliko piše v naših tiskih.

Drama v treh dejanjih

Victor Hugo:

Iz francoščine prevedel D. G.

LUKRECJA BORGIA

Gennaro. To je čista resnica, signora! In prisegam pri bogu, da bom mesto vas, na koleh in v razprostrtim rokami izvalil poslednjo molitvico. — Glejte, ta naslanjač je za to dober.

Lukrecija. Ne! Rečem ti, da je to nemogoče! Ne! Med strašnimi mislimi, ki mi drve skozi glavo, bi se taka nikdar ne pojavila. — A? Vendar! Ti si vzdignil bodalo? Stoj! Gennaro! Reci ti imam nekaj!

Gennaro. Hitro!

Lukrecija. Nesrečnež, vrzi proč bodalo! Vrzi ga od sebe, ti rečem! Če bi vedel... Gennaro! Veš-li, kdo si? Veš-li, kdo sem jaz? — Ne veš, kako blizu sem ti! Kaj ti moram povedati vse? Ista kri se pretaka v najinih žilah, Gennaro! Tvoj oče je bil vojvoda de Gandia, Ivan Borgia!

Gennaro. Vaš brat! Ah, vi ste moja teta, signora!

Lukrecija (zase). Njegova teta!

Gennaro. O! Jaz sem vaš nečak! Ah, moja mati je ona nesrečna vojvodinja de Gandia, kateri so Borgije prizadejali toliko zlega! Signora Lukrecija, moja mati mi je pravila v pismih o vas. Vi ste med številnih onih sprijenih sorodnikov, o katerih mi govori z gnusom in kateri so umorili mojega očeta in potopili njegovo potomstvo. A! Sedaj maščujem svojega očeta in rešim mater pred vami! Ha, vi ste moja teta! Jaz sem Borgijec! Saj še znorim! — Pa čujte, dona Lukrecija Borgia, živeli ste dovolj dolgo in zagrešili ste toliko zločinov, da se morate gnusiti sama sebi! Gotovo ste že siti življenja? No dobro, temu se napravi konec! V rodbinah, kot je naša, kjer se zločin podeduje in prihaja od očeta na sina z imenom vred, se konča usoda vedno z umorom in sicer navadno z rodbinskim umorom, z zadnjim zločinom, ki poravnava prejšnje. Nikdar še ni bil grajan pleme, ki radi tega, ker je odedel rodbinskemu deblu slabo vejo. Spanec Mudarra je ubil svojega strica Rodrigueza de Lara radi manjših stvari, kot ste jih zakrivali vi. In tega Spanca so hvalili vsi, ker je umoril svojega strica. Slišite dobro, moja teta? — Pa dovolj besedi! Priporočite bogu svojo dušo, če verujete v boga in v njeno neumrljost.

Lukrecija. Gennaro! Imej usmiljenje s samim seboj! Si še nedolžen! Ne stori tega zločina!

Gennaro. Zločina! O, v glavi se mi meša in zmede se mi! Kaj, da bi bil to zločin? In čuditi! Kaj ne bom, če ga zagrešim? Za boga, saj sem Borgia! Na kolena, na kolena, vam pravim, teta!

Lukrecija. Kaj govoriš v resnici, kar miliš, moj Gennaro? Kaj mi tako vračša moje ljubezen.

Gennaro. Ljubezen...

Lukrecija. To je nemogoče! Rešim te samega pred seboj! Zaklicala bom! Zaklicala bom!

Gennaro. Teh vrat ne odprete! Niti enega koraka ne storite! Kar pa se tiče vašega kričanja, rešiti vas ne more. Kaj niste ravnokar sami ukazali, da ne sme nihče vstopiti, pa naj se zgodi karkoli?

Lukrecija. Ali kar sedaj počenjaš, Gennaro, je tebe nevredno in nečastno. Umoriti žensko, žensko, ki se ne more braniti! O, ti imaš

plemenitejšo občutke v svojem srcu! Slišaj me! Umoril me boš potem, če hočeš; ni mi do življenja, ali treba je, da se pomiri vihar v mojih prsih, ker polna so bolesti, katere si mi prizadeval do danes. Mlad si še, skoro si še otrok in mladost je vedno prestroga. O, če te moram umreti, nočem, da bi pod tvojimi rokami. Vidiš, da je nemogoče, da bi umrla pod tvojimi rokami. Sam ne veš, kako strašno bi to bilo. Sicer pa, Gennaro, moja ura še ni prišla. Res je, da sem zakrivila veliko hudodelstev, da sem velika zločinka, ali ravno raditega, ker sem zločinka, mi je treba pustiti časa, da obžalujem in se popoljšam. Neobhodno potrebno je to, čuješ, Gennaro?

Gennaro. Vi ste moja teta. Vi ste sestra mojega očeta. Kaj ste storili moji materi, signora Lukrecija Borgia?

Lukrecija. Stoj! Čakaj vendar! Moj bog, ne morem ti vsega povedati. Pa če bi ti rekla vse, podvojila bi v tebi le še gnjus in zaničevanje! Poslušaj me samo še trenutek! O, če me vidiš na koleh, podaril mi boš življenje! Kaj ne, Gennaro? No, dobro! Hočeš, da se zavijem v tanjšo? Hočeš, da grem v samostan? Reci! Glej! Če bi ti kdaj rekli: ta zlobna ženska si je dala ostriti lase, ta zlobna ženska spi na pepelu, kopije si grob z rokami, moli non in dan in prosi boga ne zase, kakor zelo bi potrebovala, ampak zate, ki tega ne potrebuješ in vse to dela ta ženska le radi tega, da jo nekega dne pogledaš s sočutjem, da ti kane edina solza na pekoče rane njenega srca in da ne boš več govoril k nji, kot si ravnokar, z glasom, ki je strožji kot oni sodnega dne: Vi ste Lukrecija Borgia! Če bi ti vse to rekli, kaj bi potem še zapiral svoje srce in jo pehal od sebe? Gennaro! O, milost! Ne umori me, moj Gennaro! Daj, da živiva oba, ti, da mi odpustiš, jaz, da obžalujem. Imej vsaj trohico usmiljenja z menoj! Glej, grdo bi bilo, če bi ne imel usmiljenja z ubogo žensko, ki te prosi milosti! Samo trohico usmiljenja! Vidiš, moj Gennaro, rečem ti radi tebe, da bi bilo v resnici strahopetno, če bi storil, kar si ravnokar nameraval; bil bi strašen zločin in umor! Mož, da bi umoril ženo! Mož, ki je veliko močnejši. O, tega ne storiš, o ne, ti tega ne storiš!

Gennaro (ganjen). Signora...

Lukrecija. O, vidim, dobila sem milost! Hvala ti! Čitam ti v očeh! Daj, da plakam pri tvojih nogah.

Maffijev glas (zunaj). Gennaro!

Gennaro. Kdo me kliče?

Maffijev glas. Brat Gennaro!

Gennaro. Maffio je!

Maffijev glas. Gennaro! Umiram! Maščuj me!

Gennaro (vzdigne bodalo). Končano je! Ne ališim ničesar več. Slišite, signora, morate umreti!

Lukrecija (braneč se in zadržujoč mu roko). Milost! Milost! Samo besedo še!

Gennaro. Ne!

Lukrecija. Milost! Sliši me!

Gennaro. Ne!

Lukrecija. Za božjo voljo!

Gennaro. Ne! (Jo zabode).

Lukrecija. Ah!... umoril si me! — Gennaro! Jaz sem tvoja — mati!

KONEC.

M. Kocjančič:

Pot iz noči

Martina Miklavca je zbudilo večerno sonce, ko ga je poblašalo skozi zamrznjeno jekleno okno z dolgim, krvavim žarkom. S suho, koščeno roko je potegnil parkrat preko zaspanih oči, nato je pogledal po ječi in se začudil naglas: "Oho!" — kajti tam ob nasprotni steni je ležal na zamazani, široki klopi bradat in starikav človek, ki ga pred dvema urama, ko je Martin Miklavc kakor običajno vsako popoldne nekoliko zadremal, še ni bilo v ječi. Ležal je zvrven, z očmi uprtimi v strop, levica pa mu je visela kakor mrtva ob klopi navzdol, da so bile žile napete in temnomodre.

"Odkod, prijatelj?" se mu je nasmehnil Martin Miklavc in stopil korak bliže, kakor da hoče natančneje ogledati svojega novega sojetnika. "Kako pa ti je ime, da te bom vsaj vedel poklicati," se je zasmehal in pokazal vrsto črnih zob.

"Marko je moj patron," je zagodrnjal njegov sojetnik in se počasi nekoliko sklonil.

Sele sedaj je videl Martin Miklavc ves njegov obraz, ki je bil vse prej kakor prijeten: pod čopom razmršenih las, ki so bili precej redki, je bilo nizko, nagubano čelo, pod njim pa so mešale majhne sive oči, obrobljene zgoraj s ščetinastimi dolgimi obrvmi, spodaj z globokimi črnimi gubami, kar je dajalo njegovegu koščnemu, poračnemu obrazu nek grozen izraz... Pa Martin Miklavc, ki je videl po različnih ječah še mnogo enakih in še grših obrazov, se ni

prav nič začudil. Celo nasmehnil se mu je in ga prav prijateljsko potrepal po rami.

"Torej Marko ti je ime. No, prav vesel sem te, Marko, kajti resnično ravno danes je minulo pet dni, odkar so odpeljali mojega sojetnika. Pet dni sem se dolgočasil. No, sedaj bova zopet vsaj dva. Koliko časa pa misliš ostati v tejle sobici?"

Marko, ki mu je gledal ves čas naravnost v oči, je zamahnil z roko in našobil svoje debele, razpokane ustnice, da se mu je obraz še bolj spuščil, nato je vstal s klopi in stopil proti debelim, širokim železjem okovanim vratom.

"E, kaj," je zamrmral komaj slišno in potegnil rami tako visoko, da se je videla njegova glava, kakor med dvema špičastima hriboma nizko v gorskem sedlu — "pet dni in nič več. In še to je preveč, kajti po krivici bom presedel!"

"Oho," se je začudil Martin Miklavc in skušal ostati kolikor mogoče resen, pa mu je vendar ušel preko zdravih rdečih ustnic zloben posmeh. "Glej, to je pa čudno! Tvoj prednik je trdil isto. Morda zapirajo v tole ječo same nedolžne. Saj naposled sem nedolžen mogoče celo jaz. Vrag — in pri tem je nagubani Martin Miklavc ves obraz v silno resne gube, kazalec desne roke pa položil pravi počasi na sredino svojega precej visokega čela — saj če bi me sodili pošteno ljudje, bi mi menda res ne bilo treba presedeti v tejle beznici kar cel mesec. Kajti vse moje hudodelstvo je zapovedano v eni mali skunji, ki sem jo — ti bi dejal — slučajno zamenjal z mo-

jo v neki predmetni krčmi. Ampak oziraje se na moje prejšnje zasluge so mi odšteli en mesec. Vidiš, tako je, Marko! Dvaindvajset črt sem zarisal z nohtom tjele v steno in to pomeni, da jih presedim samo še osem in potem sem prost!"

"Koliko časa?" se mu je zarezal v obraz bradati Marko in obstal prav pred njim.

"Koliko časa?" je pomislil Miklavc in zmajal s svojo kuštravo glavo. — "Ne vem! Zdej je jesen, kmalu bo zima in za zimo si bo pač treba zopet preakrbeti stanovanj in hrane. Meni tu prav ugaša, samo če sem sam, mi je dolgčas, grozno dolgčas."

Zunaj na hodniku so se začeli težki, nerodni koraki in kmalu nato je zaškripal v ključavnici ključ. Ječar, ki je bil precej trebiten in sila rdečelčen in zabuhel, je obstal na pragu in pomislil Milavcu velik kos turšičnega kruha in košček slanin, nato pa glasno ponjhal in stopil korak naprej. Gledal je v zrak in vlekel sapo skozi nos na vso moč, da mu je v nosnicah piskalo in cvillilo, kakor da diha skozi slamo zamazano piščalko, nato pa je pomel Miklavca in Marka od nog do glave in sknil, da so se mu nabrale v kotu debelih ustnic silnate pene.

"Tu smrdi po tobaku! No, le čakajta!"

Marko je pogledal Miklavca s svojimi sivimi očmi tako patro, kakor da mu hoče videti v dno duše. Miklavc pa je stresel z glavo in malomarno skomignil z rameni.

Nato se je ječar obrnil in zaloputnil vrata, da je votlo odmevalo po hodniku.

Takrat se je obrnil Miklavc proti staremu Marku in se je zamejal skozi svoje črne zobe, z desnico pa zamahnil proti vratom in globoko priklamal.

"Vidiš, taki so ti pa! Tako dobro ve, kje imam skrit tobak kakor jaz, ampak ker čuti, da mu ostane od tistih dvajsetih, ki jih imam pri njem, par grošev, molči in razgraja samo tako... zaradi paragrafov menda! Ali ti kadiš?"

Marku se je nasmehnil ves zgubani in razorani obraz, njegove oči pa so gledale venomer v Miklavčev kruh in slanino.

"No, vidiš, če boš držal jezik za zobji, bova lahko kadila skupaj," mu je dejal Miklavc in se sklonil pod klop, od koder je privlekel košček razbite šipe, s katero je naglo pričel rezati slanino. "No, prisedi," ga je povabil in mu odlomil kos kruha. "Slanina je dobra, vode pa je tamle v vrču še tudi za dva!"

Stari Marko je potegnil z roko preko ustnic, se zadovoljno zarežal in zasadi svoje dolge prste v košček slanin, nato pa vzgriznil v kruh, da so se mu žile na vratu kar napele.

Solnce se je moralo med tem pomakniti še precej nizko proti zatonu, kajti v ječi se je svetil samo še obokani strop v njegovi svetlobi, ki pa je bila pusta in medla, kajti šipa na majhnem oknu je bila zaprašena in poleg tega je metala po ječi še gosta železna mreža svojo dolgočasno in neprijetno senco, da je bilo videti, kakor da je strop prepreden z črnimi čipkami.

Martin Miklavc je gledal v tisto zaprano okno s temnim, zamisljenim pogledom, stari Marko pa je lomil kruh in jedel slanino glasno cmokaje, kakor da je izstradan na smrt.

Ko sta strkala zadnje drobtinice iz naročja, se je že skoro popolnoma zmrščilo. Njuni postavi sta se videli tam v kotu kakor dva temna, nerazločna nestvara, samo vrč, ki ga je stari Marko nesel zdajpazdaj k ustnicam, se je nekoliko svetlil iz mraka.

Kmalu nato pa se je Miklavc počasi in po prstih spazil proti vratom, pritnil uho na ključavnico in prav tako tiho zopet odšel tja proti nasprotnemu kotu in se sklonil k tlem. Stari Marko je slišal čisto razločno, da je zaškrtala trhla deska, kakor da jo je Miklavc dvignil nekoliko od tal, nato pa jo zopet pritnil k tlem in počenil v desni kot, kamor se skozi štiriglatno odprtino na vratih, skozi katero je ječar večkrat pogledal tudi ponoči, ni moglo videti. Potegnil je parkrat po hlačnici, da se je zasvetila v mraku zelenkasto-svetla žveplena črta, pa se mu je vsakokrat zataknila vžigalica ob debele šive starih zaplat, da ga je naposled jezno pridružil in potegnil z žveplenko po podplatu svojega širokega čevlja.

"Na zidu se pozna," je zamrmral, "in če pride komisar, vtakne nos v vsako prasko. Na, če hočeš kaditi," je ponudil Marku, ki je prisedel takoj prav tik njega.

Za hip je razsvetlil rdečkast plamenček prostorno temno ječo, nato pa je vrzel Miklavc utrinek daleč tja proti zidu. Stari Marko je vlekel konček cigare, da mu je piskalo v nosnicah, kajti tobak je postal pod desko na zemlji nekoliko vlažen; Miklavc pa je pihal venomer, naposled pa utrlil goreči konec ob klop in se nato udobno zleknil po klopi.

Marko je stopil še parkrat po ječi gor in dol, obstal nekoliko pod oknom, ki se je visoko gori pod obokanim stropom komaj vidno svetlilo v oddaljeni večerni zarji, nato pa je sedel na nasprotno klop, upri komolca ob kolena, prete pa zagrebel v razmršeno brado, da so posamezne dlavičice neprijetno zaškripale med njegovimi dolgimi nohti in se topno zagledal v temo.

Miklavc je ležal na klopi vznak in dih tako mirno, da ga stari Marko skoro ni čul, samo včasih, če se je zganil in segel z roko pod glavo ali pod pazduho, je zaškripala klop, in takrat se je zganil tudi Marko in segel za razpeto srjajo. Zdajpazdaj so se zaslišali v ječo sicer neki nerazločni glasovi, neko oddaljeno šumenje, kakor da je drdral tam zunaj po trgu ali kaki oddaljeni ulici težak voz, potem pa je bilo zopet vse tiho, dokler se ni vno-

vič zganil tam na klopi ob zidu Miklavc in zamrmral nekaj med stisnjenimi ustnicami, česar Marko ni razumel. In naposled je zadremal, da sam ni vedel kdaj.

Ko se je zopet prebudil, je bila po vsej ječi razlita neka zelenkastorumenjava svetloba; še zaprašeno okno gori pod širokim stropom se je svetilo lepše ko podnevi, in oblit od te prijetne mesečine je začutil stari Marko naenkrat, da smrdi zrak po znoj, prepereli obleki in enakim gnolbi. Pogledal je tja proti Miklavcu in se nekoliko začudil, kajti tudi Miklavc je sedel na klopi s prekrižanimi rokama in ni spal.

"Lepa noč mora biti zunaj!" je izpregovoril naenkrat Miklavc in se zagledal v zamrznjeno okno, skozi katero je lila v ječo medla in redka mesečina. "V takih nočeh sem vedno rad potoval."

"Kaj si prehodil že mnogo sveta? Saj si še mlad — ne boš jih imel dosti čez trideset ali pa nič," mu je odvrnil stari Marko, in kar sredi teh besed mu je prišla naenkrat zopet na misel Miklavčeva slanina, kruh in tobak. Pogledal ga je pozorneje, nato pa stisnil obrvi, kakor da nekaj premišljuje, a kmalu nato je raztegnil svoje debele ustnice v nasmeh, ki je hotel biti menda prijazen, pa se je zdel še Miklavcu oduren. "Če rad potuješ, pa pridi, ko boš prost, enkrat k meni, da se ti izkažem hvaležnega za tobak in slanino. Sedaj nimam ničesar! Kaj sem vedel, kako je v ječi in prišel sem kakor božjepotnik brez denarja."

"Kaj nisi bil še nikoli v ječi?" se je začudil Miklavc in ga pogledal neverjetno.

"Se nikoli!" mu je zatrdil Marko in se pogladil po razmršeni bradi.

"Stram te bodi!" se je zasmehal Miklavc — "pa jih že imaš na grbi gotovo petdeset, če že ne več. Pa zakaj se to zaprl sedaj?"

Marko je nekoliko pomolčal, kakor da nekaj premišljuje, nato pa je odvrnil s tihim, skoro žalostnim glasom:

"Ker sem revež, davka nisem mogel plačati!"

Miklavc je visoko dvignil svoje črne obrvi in usta razprl na široko.

"Kakšen davek plačuješ? Ali od samega sebe, ali kako?"

"Od bajte in tistega koščka zemlje, ki ga imam okoli nje."

Miklavčevo začudenje je raslo bolj in bolj.

(Dalje.)

Za moderna dekleta

— Ne vem, mati, kaj najdeš na tem fantu.

— Dekle, to je kot nalašč partija zate. Fant je izučen kuhar, med vojno je kot sluga pospravljat pet sob in tudi prati zna zelo dobro.

Za kralok čas

Hud poper

— Vi ste prekosili celo boga, je dejal Busoni, mlademu skladatelju, ko mu je zaigral svojo kompozicijo.

— Toda, prosim vas... je jecjal počasnici skladatelj v zadregi.

— Da, bog je ustvaril svet iz kaosa, vi ste pa ustvaril kaos.

Kako izgleda mamica

Oče se vrne pozno ponoči domov in vpraša sinčka, ki še ne spi, kako izgleda mamica.

— Tako, papa, kakor nesreča, ki se mora nekemu pripetiti.

Neka žena je bila prava pokora za svojega moža. Nekeč je dejala: "Radovedna sem, kako bom mogla v nebesih srajco obleči čez peroti." Nakar ji je mož odvrnil: "To naj te nič ne skrbi. Imela boš dosti opravka v peku, da boš mogla rep skriti pod krilo."

Omizje stalnih gostov v gostilni je zbrano polnoštevilno. Kljub temu se približa nov gost in vpraša, če je prosto še kako mesto. "Da, pod mizo," zareženi eden od družbe. — "O, to mesto bodeš čez par ur zavzel! Vi — ne smem ga vam odvzeti!" — se odreže vsiljivec.

Zdravnik: "Če vas kaka stvar razburja in jezi, kar proč z njo." Bolnik: "Hvala, gospod doktor, spomnil se bom vašega navodila, ko dobim vaš račun."

Zakaj se je oženil

— Kaj se ti je zmešalo, da si se oženil, dragi prijatelj?

— Kaj še, oženil sem se, da bi imel nekoga, ki bi mi na smrtni postelji zatisnil oči.

— A tako! Opozoriti te moram, da sem imel dve ženi, pa sta mi obe odprli oči.

Dva vzroke

— Gospod šef, prosim, da mi zvišate plačo. Za to prošnjo imam dva vzroka.

— In sicer?

— Žena mi je rodila dvojčka.

Stavbenik pri izpitu

— Kakšen sistem bi si izbrali če bi morali napraviti osnutek za zgradbo državnega poslopja?

— Protekcijski sistem.

V JUGOSLAVIJO PO CUNARD PROGI

Najhitrejša postrežena služba na svetu. 4 dni do Jugoslavije. Posredni odhodi v New York v Charterhouse vrsto. Potujejo na enem izmed velikih parnikov BERENGARIA AQUITANIA MAURETANIA

Vsaki petek vozijo tudi novi parniki na oboje v Hervo.

Posli Hotli 4. marca iz New Yorka do Ljubljane in nazaj 5.10 in več. Privatna kabina, postrežba.

storni kuhinjski prostori, svetlo, na domača hrana, nujna na!

Vstopajte na naše štirinasto etnovalno knjižno-soneti. Se udeležiti pojavnosti se obnaša na stopalca Cunard progi ali pitje na!

CUNARD LINE 546 N. MICHIGAN AV., CHICAGO

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarna. Cene smerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA